

DISSERTATIO IURIDICA INAUGVRALIS
DE
JVRAMENTO
COMPENSATIONEM
NON EXCLVDENTE,

QVAM,
DEO T. O. M. ADNVENTE,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO CAROLO,
PRINCIPE BORVSSIAE. MARCHIONE BRAN-
DENBVRGICO, CETERA,
IN ILLVSTRI ACADEMIA FRIDERICIANA,
PRAESIDE
JACOBO FRIDERICO LVDOVICI,
JCTO, POTENTISS. REGIS BORVSS. CONSIL. AVLICO

ET PROF. PVBL. ORDINARIO,
PRO LICENTIA,
SVMMOS IN VTROQVE JVRE HONORES ET PRIVI-
LEGIA DOCTORALIA RITE ADIPISCENDI,
AD D. SEPTEMB. MDCCXVII. H. L. Q. C.
PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTIT

GERARDVS RÖSING,
WEHN. FRIS OR.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,
TYPIS IOH. CHRIST. GRVNERTI, ACAD. TYPOGR.
MDCC LIX. (5)

BRISTOL

THE

COMMISSION

OF

THE

ROYAL

ACADEMY

OF

SCIENCE

AND

ARTS

AND

THE

ROYAL

ACADEMY

DISSERTATIO JURIDICA INAUGVRALIS
DE
JVRAMENTO COMPENSA-
TIONEM NON EXCLV-
DENTE.

CONTENTA TOTIVS DISSERTATIONIS.

Occasio praesentis disputationis, §. I. praemissa quaedam generalia. Juramenti essentiale est inuocatio nominis diuini, §. II. explicitum juramentum sine omni dubio huc pertinet, queritur ergo solum: utrum de implicito nobis etiam sermo sit? formula quaedam juramentorum implicitorum, §. III. juramentum iudiciale semper explicitum esse debet, extrajudiciale vero, de quo nobis principaliter sermo, interdum implicitum est, §. IV. obfessiones & execrationes, item contestationes non habent vim juramenti impliciti, nec formulae per Deum, per animae salutem, loco juramenti. Adseuerationes interdum illam vim habent, scilicet extra Saxoniam, §. V. de formula: per veritatem aeternam, bey dem Wort der ewigen Wahrheit, §. VI. Transitus ad expositionem vocabuli: compensationis, Compensatio est ficta solutio. Adducitur casus singularis materiam hanc illustrans, §. VII. questio principalis: an juramentum compensationem excludat? duo casus sunt separandi. Primus, si tempore praestiti juramenti mutuum debitum nondum adfuit, secundus, si eo tempore jam adfuit, §. II. X.

A 2

de

4 CONTENTA TOTIVS DISSERTATIONIS.

de primo casu non est quæstio in præsentî, sed de secundo saltem, §. IX. nos secundo casu compensationi æque locum esse statuimus quam primo, §. X. adducuntur argumenta pro stabilienda nostra sententia ex textibus juris ciuilis, §. XI. fictio in casu ficto idem operatur, quod veritas in casu vero, §. XII. creditori exceptionem compensationis admittere nolenti opponitur illud: tua non interest, §. XIII. secundum jus naturæ iuramentum non mutat naturam actus, cui adjicitur, sed illius naturam sequitur, §. XIV. eadem regula in jure Romano, & in specie in pandectis traditur, §. XV. jus codicis ab hac regula aliquo modo jam deflectit, ubi in specie de auth. sacramenta puberum. C. si aduers. vendit. §. XVI. adplicantur recensita principia ad præsentem statum controversiæ, §. XVII. ordines Frisicæ auth. sacramenta puberum C. si aduers. vendit. plane derogarunt, Notariisque prohibuerunt sub pœna, ne super eju. modi actibus renunciationum instrumenta conficiant. Verba statutorum Frificorum inseruntur, §. XVIII. de brocardico juris canonici: omne iuramentum seruandum esse. quod circa dispendium salutis æternæ seruari potest, §. XIX. doctrina juris canonici in materia de iurejurando misere coheret, quod ostenditur ex cap. 27. X. de iurejur. §. XX. item ex c. 25. X. eod. §. XXI. porro ex c. 8. X. eod. §. XXII. hoc uberius ostenditur §. XXIII. progressus fit ad argumenta dissentientium eorumque refutationem. Magnus dissentientium numerus, §. XXIV. primum dissentientium argumentum cum responsione ad illud, §. XXV. argumentum secundum, §. XXVI. tertium, §. XXVII. quartum, §. XXVIII. quintum, §. XXIX. sextum, §. XXX. septimum, §. XXXI. octauum, §. XXXII. nonum, §. XXXIII. decimum, §. XXXIV. argumentum undecimum, §. XXXV. duodecimum, §. XXXVI. decimum tertium, §. XXXVII. decimum quartum, §. XXXVIII. decimum quintum, §. XXXIX. decimum sextum, §. XL. decimum septimum & ultimum, §. XLI. Seraphinus pleraque hæc argumenta tamquam insufficientia & irreleuantia ipse rejicit & nihilominus tamen in castra dissentientium

tium transit. Miseratio, qua vitur, §. XLII. variae limitaciones, quas dissentientes regule suae subnectunt, quae totam regulam evertunt, §. XLIII. limitatio prima, cujus absurditas ostenditur, §. XLIV. limitatio secunda, quae iterum absurda. Limitatio tertia, de qua non disputatur, §. XLV. limitatio quarta, quae totam regulam evertit. Limitatio quinta, quae absurda, §. XLVI. limitatio sexta, quae dubia. Limitatio septima, quae admodum misera, §. XLVII. limitatio octava, nona & decima, §. XLVIII. Limitatio undecima, quae totam regulam destruit: duodecima, quae superflua; decima tertia, §. XLIX. communis opinio non est genuinum fundamentum decidendarum controuersiarum, §. L. nostra sententia in hac dissertatione defensa non est singularis, sed multorum veteranorum & recentiorum auctoritate stipata, §. LI. de questione: quenam sententia in praxi sequenda? conclusio dissertationis, §. LII.

§. I.

DE quaestione: an iuramentum compensationem excludat? jam ante quidem egit Dn. Praeses in disputatione de genuino intellectu brocardici vulgaris: omne iuramentum seruandum esse, quod salua salute aeterna seruari potest, & negatiuam defendit; verum enimvero cum paucis id solummodo tunc temporis factum, & nonnulli, in specie autem Seraphinus de Seraphinis in tractatu, quem de privilegijs iuramentorum inscribit, conquisitis rationibus adfirmatiuam tueri nitantur: digna visa fuit materia, quae in peculiari disputatione vltterius discuteretur.

A 3

§. II.

§. II.

Integram materiam de juramentis & compensationibus pertractare, nec animus est, nec instituti ratio potest. Nobis itaque sufficere poterit, modo generalia quaedam præmittamus, quæ in pertractatione præsentis thematis necessario supponi debent. Primum est, quod essenziale juramenti sit inuocatio nominis diuini, vnde vulgata juramenti descriptio nata, juramentum esse religiosam rei alicujus adseuerationem, in cujus majorem fidem Deus vt testis & vindex inuocatur, de qua Grotius de *J. B. & P. l. 2. c. 13. §. 10.*

§. III.

Porro, quoniam juramentum inter alia in *implicitum & explicitum* diuiditur: præmittendum erit, de quam specie hic nobis sermo sit. De explicito, quin huc pertineat, nullum dubium subest, & ergo de implicito solum queritur, quando aliquid adseritur *per Deum, per animæ salutem, per veritatem æternam, vel loco juramenti*, item quando quis *obtestationibus, execrationibus & similibus* utitur. Hic vero generaliter rem definire non possumus, sed de diuersis formulis distincte agendum erit.

§. IV.

Imo etiam diuisio juramenti in *judiciale & extrajudiciale* omitti non debet. Applicatio hæc est. Juramentum judiciale semper debet esse explicitum, scilicet sub formula consueta: *So wahr mir Gott helfe*, conceptum. Extrajudiciale vero certo modo implicitum esse potest, & de hoc in præsentem principaliter nobis agendum erit, cum si non omnia, pleraque tamen chirographa extrajudicialiter conficiantur iisdemque clausula juratoria inferatur. Videamus ergo nunc de formulis in §. *preced.* adductis.

§. V.

§. V.

Quod obtestationes, contestationes, & execrationes attinet: ea in foro vim juramenti non habent & ergo in rubrica dissertationis sub verbo *juramenti* non comprehenduntur. Idem sentiendum de formulis *per Deum, per animæ salutem loco juramenti, an Cydes statt.* Sed quid de adseuerationibus nudis, v. g. intuitu illustrium, bey Fürstlichen wahren Worten, Treu und Glauben, bey Adlichen Treuen, bey Cavaliers parole, &c. intuitu hominum priuatorum, so wahr ich ein ehrlicher Mann, eine ehrlische Frau bin, &c. an illa juramenti in foro equipollent? distinguunt DD. Adseuerationes principum & illustrium personarum vim juramentorum habent intuita obligationis, non autem intuitu pœnæ perjurii, excepta Saxonia electorali juxta Carpz. p. 2. c. 16. def. 5. sed vero priuatorum hominum adseuerationes nullum peculiarem effectum producant, conf. illustr. Thomasius in *jurispr. diuin.* l. 2. c. 9. §. 65. seqq. Gail. 2. obs. 59. Hartmann. l. 2. tit. 30. obs. 3. num. 8. Rutger. Rulant de *commiss.* p. 2. l. 2. c. 11. num. 32. Dn. Præses vs. *pract. distinct.* tit. ff. de *jurejur.* dist. 13, 14, 15.

§. VI.

Restat formula: *per veritatem æternam, bey dem Wort der ewigen Wahrheit.* Sigismundus Finckelthuisus *obs. pract. obs. 116.* formulam illam veri juramenti vim in promissionibus & renunciationibus habere dicit, atque ita Facultatem juridicam Lipsiensem pronunciaffe testatur. Ex diuerso Benedictus Carpzovius p. 2. c. 16. def. 6. dissentit eo casu, quando mulier pro aliquo intercedit & juri suo renunciat, atque ita Scabinos Lipsienses pronunciaffe adferit. Dissentit autem *loc. cit.* num. 14. ex hoc fundamento, *quia renunciatio mulieris solemne juramentum requirit.*

quirir, quod ex *const. elect. 16. part. 2.* probare nititur. Quamvis vero hoc prætenum fundamentum ex *cit. const.* probari nequeat, cum in illa locutiones generales: *Eydsleistung, mit dem Eyde renunciiren, solem* reperiantur, & sic Carpzouius id petierit, quod in principio est; nihilominus tamen in *decis. elect. nouiss. 22.* Carpzouii sententia adprobata fuit, eo scilicet casu, *quando vxor pro marito intercedit & juri suo renunciat*, prout verba sonant: *So ordnen, setzen und wollen Wir, daß hinführo die renunciaciones, Verzichte und dergleichen von denen Weibspersonen, so sie ratione dotis & donationis propter nuptias, vel dotalicii, vör ihre Männer leisten, ander gestalt nicht, als durch einen Körperlichen Eyd mit denen Worten: so wahr mir GOTT helfe und sein heiliges Wort, Gerichtlichen und zwar auf vorhergehende gnugsame Erinnerung und certioration, was ihre Verziäht und weibliche Gerechtigkeit, und das beneficium S^Ci Vellejani in sich habe, und wie es verstanden werde, in Beyseyn ihrer Kriegischen Vormunden, nebenst gebühlicher Verwarnung geschehen, und anders nicht gehalten werden solle.* Ergo formula adducta: *Beÿ dem Wort der ewigen Wahrheit, in Saxonia electorali hodie non habet vim juramenti eo vnico casu, bene tamen in aliis casibus, exceptio enim firmat regulam in casibus non exceptis; extra electoratum vero dicta formula in omnibus casibus vim juramenti retinet, arque ideo etiam in rubrica nostræ dissertationis sub voce juramenti comprehenditur, conf. Zanger. de except. part. 3. c. 11. num. 103. Rauchbar. part. 2. qu. 2. num. 57. Coler. de proc. exec. p. 1. cap. 10. n. 86. Consentit Facultas juridica & Scabinatus Halensis, cujus vtriusque collegii responsa cum rationibus*

nibus reperiuntur in B. Strykii *usu modern. ff. tit. ad Sc. Vel-
lejan. §. 10. & 12.*

§. VII.

Hæc de vocabulo *juramenti* nobis sufficere poterunt. Occurrit porro in rubrica dissertationis vocabulum *compensationis*. De hac compensatione id solummodo præmittimus, quod illa etiam juxta Germanorum parceriam: *abrechnen ist gut Bezahlen*, sit ficta solutio per breuem manum facta, *l. 1. 2. 3. ff. de compensat.* Inseram hic sententiam inlytæ Facultatis juridicæ in alma hac Fridericiana a Dn. Præside mihi communicatam, que casum singularem decidit & præsentem materiam non parum illustrabit. D. bona aliqua immobilia vendiderat E. mox tamen post celebratam venditionem bonis cesserat. Creditrix W. putabat, hunc contractum mere simulatum esse, & hinc emtori E. inter alia etiam super hoc puncto: vtrum ille pretium emtionis actu & vere (*baar*) exsoluerit? jusjurandum defererebat. E. fatebatur, se ita jurare non posse, ita tamen se ad jurandum paratum esse, quod compensando, durch *Ab- und Zurechnung*, soluerit. Creditrix W. emtorem E. ad juramentum hoc modo præstandum admittere recusabat, Facultas juridica vero, vbi acta ad eandem pro concipienda sententia transmittiebantur, rem ita definiebat mense Septembri MDCCXVI.

Das gestalten Sachen nach, Beklagter zu Abstattung des ihm deferirten Eyd des dergestalt, wie er sich sol. 159. disfalls erkläret, zuzulassen, B. R. W.

Rationes decidendi hæc erant: Ob wol der Eyd in hisce formalibus deferiret worden, daß nemlich Beklagter schweren solle, daß er das in dem Kauf-contract

B

quæ-

quæstionis gemeldete pretium der 10000 Rthlr. baar bezahlet, Beklagter aber einräumet, daß er dergestalt nicht schweren könne, sondern es an dem sey, daß er die beregte summe nicht baar, sondern durch Ab- und Zurechnung und also per breuem manum gezahlet habe, Klägerin auch vo nemlich sich darinnen gründet, daß Beklagter bereits vorhin fol. 113. von dieser Abrechnung Meldung gethan, nichts destoweniger aber doch das vorige Urtheil per sententiam fol. 148. nochmahls bestätigt woden;

Dennoch aber und dieweil bekandten Rechten nach es auf eines hinaus läuft, ob iemand auch in contractu emtionis - venditionis das versprochene Kaufpretium baar, oder per modum compensationis dem Verkäufer vergnügt, cum compensare idem sit, ac solvere, hiernächst Beklagter bereits wirklich geschworen hat, daß der Kauf quæstionis keines weges zu der Zeit geschehen, da die D. nicht mehr solvendo gewesen, Er, Beklagter, auch solches nicht gewußt habe, daher die vermuthete simulation ohnedem hinwegfällt, ferner bey dem vorigen Läuterungs-Verfahren über diesen Punct: ob nicht die compensatio instar solutionis & ejus æquipollens sey? nicht hauptsächlich gestritten worden, sondern Beklagter damahlen nur ausführen wollen, daß er nullo modo zu schweren verbunden sey, weshalb dann das letzte Urtheil disfalls als res judicata obtans wider Beklagten nicht angeführet werden kan? So ist dergestalt zu erkennen gewesen. Hæc sententia vires rei judicatæ obtinuit.

§. IIX.

Expositis breuiter illis, quæ ad explicationem rubricæ dissertationis pertinent: nunc ad ipsam rem propius accedimus. Quæstio est: *utrum iuramentum compensationem excludat?* ad statum controuersiæ autem eo melius percipiendum duo casus iterum separandi sunt. Primus est, *si tempore præstiti iuramenti mutuum debitum nondum adfuit*, sed illud postea demum enatum est, secundus vero, *si eo tempore debitum mutuum nondum adfuit*.

§. IX.

Quod *primum* casum attinet, DD. a tramite justæ interpretationis non aberrarunt, sed in via regia manserunt, statuentes, licet quis iurejurando interposito promiserit, sese contractum debitum iusto & definito tempore *soluere* velle, eum tamen nihilominus *compensare* posse, si post interpositum iuramentum demum mutuum debitum natum fuerit, v. ex aliis Lauterbachium in *compend. juris tit. ff. de compensat. pag. 270.* Manet ergo solum *secundus* casus, quando debitor iurauit, se contractum debitum creditori soluere velle, & tamen ille creditor tempore præstiti iuramenti debitori iuranti ex alia causa jam quoque debebat.

§. X.

Nos existimamus, inter vtrumque casum nullam differentiam intercedere, sed debitorem quoque facultate compensandi gaudere, quamuis tempore interpositi iuramenti, expliciti, siue impliciti, (v. §. V. & VI.) mutuum debitum jam adfuerit. Adducemus primo euidentiâ fundamenta hujus nostræ sententiæ, & hoc fa-

Et o argumenta leuidensia dissentientium quoque recensibimus ac recensita confutabimus.

§. XI.

Primo quidem sententia nostra in diuersis legibus fundamentum habet. Ita Julianus in *l. 2. ff. de compensat. vnusquisque creditorem suum, eundemque debitorem, petentem submouet, si paratus est compensare.* Pomponius in *l. 4. ff. qui pot. in pign. ibi: creditumque pensauerit cum pretio rei venditæ: dicendum est, perinde haberi debere, ac si priori creditori pecunia soluta esset. Nec enim interesse, soluerit, an pensauerit.* Paulus in *l. 19. ff. de liberal. caus. ibi: vel compensauit eo nomine, nam & is dedisse intelligendus est.* Eadem verba Pauli habentur etiam in *l. 76. ff. de V. S. dedisse intelligendus est etiam is, qui permutauit, vel compensauit.* Hi textus euidenter disponunt, quod compensatio vice solutionis sit, atque adeo plures adducere necessitas non postulat.

§. XII.

Compensatio itaque est ficta solutio, prout iam ante §. VII. quoque docuimus, & quidem hæc fictio est translatiua dere ad rem, quæ, quod est in vnare, in aliam transfert, de qua & aliis fictionum speciebus pluribus agit Hahn. *ad Wesenb. tit. ff. de probat. num. 15. verb. ad finis presumptioni est fictio.* Jam vero ex iure notum est, quod fictio in casu ficto idem operetur, quod veritas in casu vero, v. Meu. *conf. 67. num. 95.* fundamentum enim fictionis est æquitas, vnde vbi nulla æquitas, ibi quoque nulla fictio datur, Bart. *in l. 15. n. 67. seqq. ff. de usurp. & usucap. Hahn. ad Wesenb. loc. cit.* Ergo, quemadmodum ille iurijurando præstito non contrauenit, qui vere soluit, ita nec ille, qui compensat, aut fictæ soluit.

§. XIII.

§. XIII.

Porro, si creditor compensationem admittere recusaret, & veram solutionem vrgere vellet: debitor ipsi exceptionem: *tua non interest*, optimo jure opponere posset. Si enim debitor, qui juravit, compensat: creditor nihil accipit. Si vero soluit, creditor quidem physice aliquid accipit; non vero cum effectu civili, quoniam enim mutuum debitum, idque purum, quod ex natura compensationis supponi debet, adest: is, qui paulo ante creditor erat, nunc vt debitor consideratur & pecuniam ipsi solutam mox restituere tenetur. Nihil vero accipere & nihil retinere sine dubio synonyma sunt, & ergo, licet juramentum de soluendo præstitum fuerit, ipsius non interest, siue nihil accipiat, siue nihil retineat.

§. XIV.

Notum hoc quoque est, quod juramentum naturam actus, cui adjicitur, neutiquam mutet, sed potius illius actus naturam sequatur. Optime Pufendorffius de *J. N. & G. l. 4. c. 2. §. 6.* est autem, inquit, & hoc probe obseruandum, juramenta in se non producere nouam & peculiarem obligationem, sed obligationi in sese validæ velut accessorium quoddam vinculum superuenire. Semper enim, dum juramus, supponimus aliquid quo non præstito diuinam pœnam in nos prouocamus. Atqui ineptum hoc esset, nisi illicitum foret non præstare id, quod supponitur, adeoque nisi jam antea obligaremur, conf. etiam illustr. Thomasius in *jurispr. diuin. l. 2. c. 9. §. 14. & 25.* Hæc ita secundum principia sanæ rationis & jus naturale, quod illis principiis superstruitur.

B 3

§. XV.

§. XV.

Jus Romanum purum & proprie sic dictum, præcipue prout illud in pandectarum voluminibus habemus, eadem principia sequitur, paucissimis casibus exceptis, de quibus Huberus in prælect. ad tit. ff. de jurejur. num. 5. Hinc in l. 95. §. 4. ff. de solut. pactum & jusjurandum æquiparantur, ibi: *jussu pacto, vel jurejurando ipso jure tollitur, juramenti enim delatio & acceptatio nihil aliud, quam species conuentionis est, & apud Romanos quidem conuentionis nudæ.* Eleganter Ulpianus in l. 7. §. 16. ff. de pact. & generaliter, inquit, *quoties pactum a jure communi remotum est, seruari hoc non oportet: nec legari: (Haloander legit: nec legatum,) nec jusjurandum de hoc adactum, ne quis agat, seruandum, & Marcianus in l. 12. §. 4. ff. de legat. 1. Diui Seuerus & Antoninus rescripserunt, jusjurandum contra vim legum & auctoritatem juris in testamento scriptum, nullius esse momenti.* Hinc quoque verior eorum sententia est, qui existimant, testamta conjugum reciproca etiam parte altera inuita & adhuc in viuis existente, vel etiam post alterius conjugis mortem tolli & mutari posse, licet testator jurauerit, se testamentum mutare nolle, v. Vinium, Bachouium, aliosque citatos a Finckelthufio *obs. 90. num. 10.*

§. XVI.

Equidem in Codice deprehenditur constitutio Imperatoris Friderici in *auth. sacramenta puerum. C. si aduers. vendit.* in qua disponitur, quod sacramenta puerum sponte facta super contractibus rerum suarum non retractandis inuiolabiliter custodiri debeant; verum recte obseruat Huberus in prælect. ff. de minor. num. 10. hanc rem, siue hanc constitutionem, a disciplina juris antiqui sine dubio

dubio alienam esse, secundum quam jusjurandum non habet majorem vim, quam pactum nudum; neque potest sustinere quidquam jure inualidum nisi quod simplici renunciatione confirmari queat. Scilicet eo tempore, quo hæc constitutio condebatur, crassissimus papatus tenebris suis jamdum omnia obscurauerat, & sic dicta authentica ex eodem fundamento profluxit, quo jus canonicum nititur, de quo deinde dicemus.

§. XVII.

Ex adductis jam euidenter consequitur, quod, quemadmodum compensatio locum habet, licet quis *promiserit*, se soluere velle: ita quoque eidem locus esse debeat, licet quis *jurauerit*, quod soluere velit. Juramentum enim sequitur naturam actus, cui adjectum est. Non obstat, quod tamen, prout nos ipsi modo diximus, jus Romanum in aliquibus casibus juramento peculiarem effectum tribuat; respondetur enim, ejusmodi dispositiones singulares ad alios casus extendi non posse, quam de quibus expresse loquuntur. At vero nulla lex in toto jure Romano extat, quæ disponat, quod juramentum præstitum compensationem excludat, si quis jurauit, se soluere velle & tempore præstiti juramenti mutuam debitum jam adfuit. Ergo manemus in regula: juramentum naturam actus, cui adjectur, in hac materia non mutare.

§. XIX.

Obiter hic obseruo, quod Ordines Frisix contra authenticam sacramenta puberum *l. i. statut. tit. 7. art. 4. & 5.* statuerint, minores etiam ex contractibus jurejurando interposito firmatis non obligari, simulque Notariis sub pœna interdicti officii aliæque arbitraria prohibi-

hibuerint, ne super ejusmodi juratis contractibus instrumenta conficiant, vel ab ipsis minoribus juramenta exigant. Verba statutorum hæc sunt: *art. 4. Ordonnantie* ende Resolutie van den 23. Julii 1588. Salop alle renuntiatien met eede te dorne by minderjarige geen recht worden gedaan, ten respecte van den eed, wy ders dan op andere contracten sonder eede by minderjarige gecelebreerd. *art. 5. Nieuwie Ordonnantie.* Ende wert den Notarisen verboden eenige contracten von minderjarige meer eede te maken, offte denselven minderjarigen eed aff te nemen, by privatie van haar ampt, ende arbitrale straffe.

§. XIX.

Diximus, jus Romanum jurijurando peculiarem effectum non tribuere, nisi in casibus quibusdam singularibus, iisque paucissimis, tales autem dispositiones singulares ad alios casus extendi non posse. At, inquis, jus canonicum generaliter cuilibet juramento peculiarem effectum tribuit, quo pertinet præcipue textus in *c. quamuis 2. de pact. in 6.* ubi Papa Bonifacius III. hoc modo disponit: *quamuis pactum patri factum a filia, dum nuptui iradebatur, ut dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbetur lex civilis: si tamen juramento, non vi, nec dolo præstito, firmatum fuerit ab eadem, omnino servari debebit: cum non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.* Respondemus, dispositionem juris canonici, si ita crude & generaliter accipiatur, maxima injustitia & iniquitate laborare, prout Dn. Præses in supra citata disputatione de genuino intellectu brocardici: *omne juramentum servandum esse: Sc.* per singulos casus fusc ostendit, jus canonicum vero, quoties
a ver-

a verbo diuino & sana ratione recedit, in terris protestantium nec esse receptum, nec recipi potuisse. Deinde vero hoc addimus, jus canonicum hoc casu nobis plane non obstare. Jus illud dicit: omne iuramentum seruandum esse, quod salua salute æterna seruari potest. Atqui ille, qui compensat, seruat iuramentum præstitum, quia compensare est soluere, & creditoris nihil interest, vtrum creditor actu soluat, an vero compenset, prout ostendimus §. XII. & XIII. & ergo, qui compensat, facit id, quod canones ab isto exigunt.

§. XX.

Non inutile erit, nec a scopo plane alienum, si hic simul obseruemus, quam misere & alias doctrina juris canonici in materia de iuramentis cohæreat. Primo recurrit adducta regula; omne iuramentum seruandum esse, quod salua salute æterna seruari potest. At vero in c. 37. X. de iurejur. dicitur, *iuramentum ab episcopo contra vtilitatem ecclesiasticam præstitum non esse iuramentum, sed perjurium.* Cur ita? annon etiam hoc iuramentum salua salute æterna seruari potuisset? sine dubio ex principiis juris canonici. Sed hic agebatur de fauore ecclesiæ, siue cleri, ergo aliter disponendum & exceptio statuenda erat. Si dicis: hoc iuramentum vergere in detrimentum alterius; respondeo, ergo Papa regulam ita formare: omne iuramentum seruandum esse, quod non vergit in detrimentum alterius, alteram vero de eo, quod salua salute æterna seruari potest, omittere debuisset, ad quam tamen DD. vbique vnice recurrunt. Verum, si ita formasset regulam, integra dispositio juris canonici corruisset. Omne enim iuramentum, quod contra dispositionem legum ciuiliū præstatur, vergit

in alterius, scilicet Principis, præjudiciū, quippe cujus leges eluduntur & evertuntur. Imo, in *cit. c. 27.* juramentum præstitum non vergebat in alterius detrimentum. Ipse enim episcopus, dum adhuc in minoribus ordinibus constitutus esset, vna cum reliquis canonicis in ecclesia Tudertina jurauerat, deinde vero, postquam ad episcopatum euectus erat, juramentum seruare volebat. Hic certe in detrimentum proprium iurauerat, & ergo juramentum salua salute æterna seruari potuisset juxta principia juris canonici.

§. XXI.

Porro in *c. 25. X. de jurejur.* dicitur, *maritum, si iuravit, quod uxorem ob adulterium accusare nolit, et hæc tamen tale delictum committat, uxorem quidem accusare non posse, denunciationem ecclesiasticam tamen ipsi permissam esse.* Hoc iterum non cohæret cum regula adducta, sed maritus juramentum salua salute æterna seruare potuisset, quia nihil facit, quam quod fauori pro se introducto renunciet. Nec adest detrimentum alterius. Quamuis enim maritus non denunciaret, non tamen alii defuturi sunt, imo magistratus ex officio inquirere potest. Cur ergo Papa denegat facultatem accusandi, permittit vero marito denunciationem ecclesiasticam? respondeo, quia hoc vergit in fauorem cleri & jurisdictionis episcopalis.

§. XXII.

Occurrunt adhuc alia. Papa Alexander III. in *c. 8. X. de jurejur.* statuit, *juramentum metu extortum seruandum esse, quia non est tutum, quemlibet contra juramentum suum venire, nisi tale sit, quod seruatum vergat in interitum salutis æternæ.* Nec nos, addit Papa, *alicui dare materiam*
volu-

volumus, veniendi contra iuramentum proprium, ne auctores perjurii videamur. Hæc est regula. Mox exceptio subijcitur in fauorem cleri. Verum aliquando in Romana ecclesia a pluribus prædecessoribus nostris factum esse recolitur, quod clerici, qui coacti ministerium ecclesiæ abjurarunt, de iuramento absolutionis beneficium meruerunt, & ad cõercendam iniquitatem eorum, qui ecclesiasticos viros ad præstandum illud compulerant, præmissi sunt in eadem ecclesia ministrare. Similis casus habetur in c. 2. X. eod. Peruenit ad nos, Laudicensem Episcopum ab Ar. comite rebus suis spoliatum, & jurare compulsus, quod non repeteret sic ablata. Cognita igitur contumelia, valde doluimus: adferentes ipsum episcopum nullius iuramenti vinculis super hoc posse constringi: quem tamen absoluiamus, quia nefandissima coactione iurauit. Quomodo hæc coherent cum fundamento ante posito? Plura hujus farinæ adducere superfedemus.

§. XXIII.

Porro aperta contradicção juris canonici deprehenditur in eadem materia de iuramento vi extorto. In adducto c. 8. X. de iurejur. dicitur, tale iuramentum seruari debere, quoniam Papa non vult videri autor perjurii. Sed vero in c. quamuis. 2. de pact. in 6. disponebatur, filiam, quæ hereditati paternæ jurato renunciauerat, iuramento contrauenire non posse, sub hac tamen limitatione, modo iuramentum illud non vi, nec dolo præsitum fuerit. Ergo, si vis, aut dolus accessit, Papa iuramento nullam vim nullumque effectum tribuit, ex quo porro consequitur, quod secundum principia cit. c. 8. Papa autor perjurii fiat.

C 2

§. XXIV

§. XXIV.

Probauimus hæcenus thefin nostram, quod nempe iuramentum præstitum compensationem non excludat, quamuis tempore præstiti iuramenti mutuum debitum iam adfuerit. Restat, ut argumenta fecus sentientium quoque recenseamus, eaque breuiter quidem, sed tamen euidenter & perspicue refutemus. Non pauci sunt ex dissentientium numero, Lauterbach enim in *comp. jur. tit. ff. de compensat. nominat. Mæstertium de compensat. qu. 12.* Merendam *lib. 1. cont. c. 4.* Tuldenum in *C. de compensat. num. 2.* Magonium *decis. Flor. 42. n. 7.* Couarruiam in *c. quamuis de pact. in 6. part. 2. §. 4. num. 9.* Bachouium *vol. 1. disp. 25. th. 11. lit. a.* Lugonem de *J. & J. d. 16. sect. 6. num. 17.* & Seraphinum de *Seraphinis de priuil. juram. priu. 74. n. 38.* quibus adhuc addi potest Cothmanus *cons. 28. num. 374. seqq.* & ex recentioribus Schöpfferus in *synops. jur. tit. ff. de compensat. n. 12.*

§. XXV.

Ita cateruatim contra nos incedunt DD. sed non despondemus animum, quia armis stramineis solum instructi sunt. Seraphinus de *Seraphinis de priuil. juram. priu. 84. num. 37. seqq.* argumenta dissentientium latissime recenset & *num. 127.* eorum opinionem tamquam communiorem & tutiorem amplectitur. Videamus ergo, quid argumenta illa in recessu habeant. Primum hoc est *d. num. 37.* Iuramentum obligat quem præcise ad id, quod promissit, ergo, si quis promissit soluere, non potest compensare, quia diuersa sunt & vnum non est alterum, in quem finem adlegat *l. si idem 7. C. de codicill. vbi habetur: si idem codicilli, quod testamenta possent, cur diuersum his instrumentis vocabulum mandaretur, que*
vis

vis ac potestas vna sociasset? Quemadmodum vero illa lex ad præsentem quæstionem plane non quadrat: ita etiam ipse Seraphinus putat, ad hoc argumentum facili negotio responderi posse, imo enim, inquit, qui compensat, dicitur soluere, tum quia solutio & compensatio ad paria iudicantur, tum etiam, quia qui iurauit soluere, nihil aliud iurauerit, nisi satisfacere, id est, liberare se ab obligatione, quia solutionis verbum omnem quoque satisfactionem comprehendit. Nec obstat, addit, diuersitas nominum, quia regula non procedit, quando vnum nomen accipitur tamquam genus, aliud vero tamquam species, quia tunc vnum potest in alio contineri & quoad effectum non differre, ut patet in dicto verbo *solutionis*, quod capitur in genere & sub se comprehendit compensationem, quæ species est solutionis, & quando quis iurauit soluere, iurauit etiam compensare, quia sub illo verbo comprehenditur, ut dictum est. Facit huc ex sententia Seraphini *l. si chorus 79. ff. de legat. 3. l. si causa cognita 32. C. de transact. & cap. pastoralis. §. item cum tot. de offic. deleg.*

§. XXVI.

Secundum argumentum desumunt ex c. ad nostram 7. X. de iurejur. vbi, ut dicit Seraphinus, apertissime probatur, quod si quis mutuam pecuniam accepit & iurauit, se nullam molestiam daturum super rebus pignori datis, donec soluerit, compensationem obijcere non potest de fructibus perceptis ex illo pignore, sed soluere compellitur. Cum itaque Pontifex in d. cap. vult, quod non possit compensare, manifeste sequitur, iuramentum impedire compensationem, quia in specifica forma seruari debet. Quid nos de iure canonico in hac materia sentiamus:

tiamus: de eo jam ex §. XIX. *seqq.* constat, & ergo argumenta ex illo jure desumpta plane non curamus. Interim tamen hoc notamus, veram rationem decidendi in *cit. cap.* hanc esse, quia exceptio compensationis ex capite fructuum perceptorum descendens altioris indaginis & sic illiquida est, liquidi autem cum illiquido nulla est compensatio. Nos semper supponimus, quod in casu a nobis proposito compensationis exceptio liquida sit.

§. XXVII.

Tertium argumentum reperitur apud Seraphinum nostrum *num. 70.* quod desumptum est ex *c. debitores. 6. X. de jurejur.* Ut de controuersia eo melius constet, (quamuis alias juris canonici placita non curemus,) integrum textum adponemus: *debitores ad soluendas vsuras, in quibus se obligauerant, cogi non debent. Si vero de ipsorum solutione iurauerint, cogendi sunt domino reddere iuramentum. Et cum vsurae solutae fuerint, creditores ad eas restituendas sunt ecclesiastica seueritate (si necesse fuerit) compellendi.* Hic ne verbum quidem de exceptione compensationis, vel de ejus exclusione propter iuramentum praestitum habetur, nec per consequentiam ille textus ad praesentem statum controuersiae trahi potest, quoniam hoc argumentum a diuersis ad diuersa inuolueret. Ipse Seraphinus huic argumento parum tribuit, atque adeo hunc in modum differit: sed respondetur, quod in *d. c. debitores.* ideo non potest fieri compensatio, sed praecise compellitur ad soluendum, quia nullo modo poterat impleri per aequipollens, ideo mirum non est, si praecise compellitur soluere. Sed, pergit, haec solutio (dubii) videtur posse moderari, quia satis potuisset intelligi, compensationem fieri ex illo, quod recipiens vsuras tenebatur ad il-

illarum restitutionem, vnde poterat compensari debitum vsurarum soluendarum per jurantem cum credito vsurarum earundem restituendarum ex parte illas recipientis, & sic non cogi ad illas soluendum, mediante compensatione de debito praesenti ad creditum omnino futurum, arg. text. in *l. actus legitimi. verb. nam si acceptum feratur. de verb. sign.* quatenus ibi acceptilatio fieri potest etiam de debito condicionali, si conditio existat. Ad hanc instantiam vltcrius respondet Seraphinus: sed dicendum est, quod ideo compensationi locus esse non potest, quia debitum vsurarum restituendarum nullum est, nisi post illarum solutionem, & ideo debitum, quod non est, compensari non potest cum credito, arg. *l. ejus qui in prouincia. si cert. per.*

§. XXIIIX.

Quartum argumentum ex *c. breui. 17. X. de iurejur.* desumptum est, Seraphin. *loc. cit. num. 71.* Verba illius capituli haec sunt: *breui sciscitatus es questione, vtrum ille, qui iura alicujus ecclesie seruare ac pro posse defendere juramento tenetur, si necessitate imminente super hoc sub juramenti debito requisitus duxerit adpellandum, perjurii reatum incurrat? Respondemus, quod in hoc articulo adpellantem a perjurio talis adpellatio non excuset, imo, (nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit ecclesie subuenire) culpa perjurii potius irruetur. Sed quid istud capitulum ad praesentem quaestionem? nihil certe. Hinc ipse Seraphinus subjungit, ad hoc argumentum responderi posse, quod dicatur obseruari juramentum, etiam compensando, arg. text. in *c. ex parte tua § in c. ad audientiam. de cler. non resid. vbi jurans facere residentiam, dicitur retidere & latifacere iura-**

juramento, etiam quando abest pro utilitate suæ ecclesiæ, nam in tali casu reputatur præsens & residens.

§. XXIX.

Quintum argumentum *num. 73.* nemo potest propria autoritate juramentum commutare, etiam in melius. Sed hic ostendit ipse Seraphinus, contrarium in jure canonico statutum esse, quoniam in *c. peruenit ad nos 3. X. de jurejur.* expresse habetur, *non enim propositum, aut promissum infringit, qui in melius illud commutat.* Posito etiam, quod jus canonicum contrarium disponeret; nos tamen talem dispositionem tamquam ineptam & absurdam non curaremus. Imo, juramentum non commutatur, quando is, qui juravit, se soluere velle compensat. Compensatio enim est solutio, & sic vtrumque est idem, commutatio autem diuersa supponit.

§. XXX.

Sextum argumentum *num. 75.* omne juramentum, quod sine dispendio salutis æternæ seruari potest, seruandum est, etiam si juranti damnosum existat. Hoc prætensum argumentum jam supra §. XIX. *seqq.* remouimus, atque adeo necessitas non postulat, ut singula hic iterum recoquamus. Qui compensat, ille jurijurando præstito non contrauenit, sed illud omnino seruat.

§. XXXI.

Argumentum *septimum num. 76.* juramentum operatur, ut actus valeat omni meliori modo. Sed vero, inquit, soluere melius est, quam compensare, quia plus est in actu vero, quam in ficto, ut in simili dicit, Bartol. in *l. si quis seruo. vers. quero nunquid jus commune. C. de furi.* ergo juramentum debet adimpleri soluendo, non

non etiam compensando. Facit, pergunt dissentientes, ad idem, quia id, quod actualiter soluitur, plus valet nomine debitoris, per ea, quæ habentur per glossam & DD. in *l. Lucius §. fin. ad Trebell.* & in *l. 2. C. de rescind. vendit.* & in *l. per diuersas C. mandati.* vnde melius implet soluendo, quia plus valet, quam nomen sui debitoris. Elumbe nobis videtur hoc argumentum. Ipsi enim dissentientes concedunt & concedere etiam tenentur, quod debitor, postquam vi præstiti iuramenti soluit, pecuniam solutam statim iterum repetere possit. Ergo perinde est, siue creditor propter compensationem obstantem nihil accipiat, siue accipiat quidem, sed statim acceptum restituere cogatur. Ergo soluere non est melius, quam compensare. Ergo plus non est in actu vero, quam in ficto. Ergo id, quod actualiter soluitur, plus non valet, quam nomen debitoris. Seraphino ipsi adductum argumentum irreleuans videtur, vnde ita ad illud respondet *d. num. 76.* Regula, (Iuramentum operari, ut actus valeat omni meliori modo,) intelligitur, quando a principio non valet id, quod agitur eo modo, quo contrahentes agere voluerunt: nam tunc actus sustinetur, ut valeat omni alio meliori modo, quo valere potest: sed hic a principio promissio jurata de soluendo valuit, etiam in compensando, eum hoc iurans voluerit & sciuerit, sibi de jure licere: ergo non est necessarium ad solutionem deuenire, cum vtrumque in debitoris facultate positum esset, juris interpretatione. Hactenus Seraphinus noster. Quod objectam autoritatem glossæ, Bartoli aliorumque DD. attinet, illa nobis non obstat, cum non autoritatibus, sed rationibus certandum sit. Bona interdum quoque

D

que

que dormitat glossa, bonusque Bartolus & confortes, & ergo illorum effata tamquam oracula non veneramur, sicubi interdum a tramite iusti & veri recedunt.

§. XXXII.

Octauum argumentum dissentientibus l. fideicommissa u. §. ult. ff. de leg. 3. præbet, Seraphin. num. 76. Ita vero Ulpianus in dicto textu: si quis opus facere iussus, paratus sit pecuniam dare reipublicæ, ut ipsa faciat, cum testator per ipsum id fieri voluerit, non audietur, & ita D. Marcus rescripsit. Argumentum in forma ita sonaret: si is, cui testator injunxit, ut opus faciat, se non potest liberare, licet paratus sit, pecuniam dare reipublicæ, ut ipsa faciat: sequitur exinde, quod nec compensare possit, qui iurauit, se soluere velle, & mutuum debitum tempore præstiti juramenti jam adfuit. Scopæ dissolutæ.

§. XXXIII.

Nonum argumentum apud Seraphin. num. 77. seqq. hoc est: juramentum est stricti juris. Sed qui jurat soluere; non utique jurat compensare, ergo debet intelligi & interpretari stricte, (est stilus Seraphini,) ut soluat: alias, si compensaret, non proprie & stricte solueret, sed large & improprie. Et ista stricta interpretatio, pergit, ideo facienda est, quia est magis tuta & secura respectu animæ ipsius jurantis, quia in dubio pronuntiandum est contra jurantem propter periculum animæ. Seraphinus ad hoc argumentum ita responderi posse existimat, quod illud solum procedat in foro conscientiæ, seu quoad forum penitentiale, in quo in dubio interpretatio contra jurantem fieri debet, secus in foro contentioso, quia interpretatio fit secundum mentem

tem jurantis, quem in casu nostro credendum est ita jurasse, ut voluerit etiam, se posse compensare, prout sibi a jure permittitur. Quod nos attinet, negamus primo, juramentum stricti juris esse, si hæc regula ita crude capitur, ac si regulæ bonæ interpretationis in materia juramentorum locum habere non debeant. Si vero hæc locum inueniunt, prout inuenire debent, compensare idem est quoad effectum, quod soluere. Nec creditori vllum damnum inferitur, siue compensationem solutionem propriam & strictam, siue largam & impropriam voces. Negamus porro, quod interpretatio stricta sit magis tuta & secura respectu animæ ipsius jurantis, quia modo diximus, quod per compensationem nullum præjudicium inferatur creditori. Negamus denique, quod in hac materia interpretatio contra jurantem sit facienda. Interpretatio contra eum fieri debet, qui aliquid singulare præten dit, non vero contra illum, qui id solummodo præten dit, quod juris communis est, prout excellentiss. Böhmerus *in pecul. disp. de interpretatione contra eum facienda*, qui clarius loqui potuit, fusius deduxit. At vero debitor, qui post præstitum juramentum de soluendo interpositum compensare vult, illud solum præten dit, quod juris communis est, jus commune enim sub vocabulo solutionis etiam compensationem complectitur, uti nemo negat; sed vero creditor, qui compensationem admittere non vult, ab hoc jure communi recedit, & aliquid singulare præten dit. Ergo pro jurante contra creditorem compensationem admittere nolentem interpretatio facienda est.

§. XXXIV.

Decimum argumentum *num. 80.* ita sonat: compensatio magis de æquitate, quam stricto jure procedit, ut per eam circuitus euitetur, nam & debitoris interest, potius non soluere, quam solum repetere. Sed juramentum magis procedit de juris rigore, quia soluitur & postea repetitur, vnde jurans soluere, ideo compensat, quia contra rigorem est, & cum iste rigor sit scriptus, id est, expressus per ipsam partium conventionem, per quam promissit soluere, debet præferri æquitati non scriptæ, secundum quam licet compensare. Hic recte responderi posse dicit Seraphinus *p. 82.* quod imo etiam æquitas, quæ in compensando versatur, in jure expressa esse dicitur, quia jus compensationem loco solutionis habendam esse dicit, *l. Julianus de cond. et demonstr. tor. tit. de compensat.* cum itaque, addit, ista æquitas pariter sit scripta, præferri debet rigori, ut ait Dec. in *l. in omnibus num. 10. ff. de R. I.* Puto etiam, ex nullo jure probari posse, quod juramentum regulas æquitatis excludat. Et ridiculum est, debitorem ad illud soluendum cogere velle, quod solum mox iterum repetere potest.

§. XXXV.

Vndecimum argumentum est longum quoad verba, breue quoad sensum, *num. 83.* Dispositio hominis, inquit, debet intelligi in casu vero, non autem in casu ficto, *l. ex eadem parte. §. in insulam. cum ibi not. de verb. obligat.* Bald. & Imol. in *l. Gallus. §. quid si tantum. de liber. et posthum.* Imol. in *l. i. §. lex Falcidia. ad leg. Falcid.* & quia actus, qui potest fieri vere & proprie, non fit improprie, & sic fite, *l. in reb. in fin. et ibi Bald. C. de jur. dot.* Bart. in *l. si is, qui pro emtore de usucap. sequitur* Corn. in *consil. 322. colum. 2.*

volum. 4. Et ideo, si in contractu fiat a partibus mentio de expensis, debet intelligi de veris expensis, non autem de fictis: ut habetur per Grat. *libr. 1. resp. 108. numer. 5.* sed solutio est actus verus, compensatio est imaginaria solutio, *l. si cum filio § l. 1. de compensat. Capic. decis. 167.* & hinc dicitur donatio improprie, *l. si quis pro uxore. de donat. inter vir & vxor.* ergo iuramentum debet verificari in vera solutione, non in ficta & interpretata, vt per Abb. *in c. ex parte num. 2. de testib. Gozad. in consil. 32. colum. 2. num. 11. § 12. § 15.* vbi dicit, quod quatenus Abb. tenet contrarium, quod immo, scilicet iuramentum verificetur in casu ficto, prout inquit secundum eum, *in c. ex parte de cleric. non residen. est falsum; vel si verum, non procedit,* quando agitur de præiudicio tertii. Responso ad hoc argumentum facilis est. Falsa scilicet est adfertio, quod dispositio hominis vniuersaliter & semper in casu vero, non autem in casu ficto, intelligi debeat. Ipsi dissentientes largiuntur, quod si quis absque iuramento promisit, se soluere velle, ille nihilominus compensare possit. At vero & eo casu dispositio hominis adest, & nihilominus ea in casu ficto intelligi potest. Porro concedunt dissentientes, quod, qui iurauit soluere, nihilominus compensare queat, modo debitum mutuum tempore præstiti iuramenti nondum adfuerit, sed ex postfacto demum superuenerit. At vero & hoc casu dispositio hominis adest, & hoc non obstante ipsis aduersariis fatentibus, illa in ficto casu omnino intelligi potest. Vt alia taceamus. Miserum sane argumentum est, quod ex *l. ea parte 12. §. in insulam. 2. ff. de V. O.* desumunt, ibi enim sequens casus proponitur: *in insulam deportato reo promittenti stipulatio ita concepta, cum morieris, dari? non nisi moriente eo committitur.*

D 3

Hic

Hic nulla generalis regula deprehenditur, sed ex natura rei hoc sequebatur, ad mortem naturalem respiciendum esse, non ad civilem, quia semel deportatus, amplius deportari nequit. Quis vero exinde inferre vellet, quod per præstitum juramentum compensatio excludatur? procederet hoc a diuersissima re ad diuersissimam aliam. Non plane quoque contemnenda est resolutio hujus argumenti, quam Seraphinus adfert *num. 85. seqq.* Respondeo, inquit, compensationem esse fictam solutionem, quantum ad formalitatem actus, sed quantum ad effectum, eam nihil differre a vera solutione. Effectus autem potius attendi debet, quam sonus verborum, &c.

§. XXXVI.

Duodecimum argumentum *num. 87.* quia sententia & juramentum æquiparantur, condemnatus vero ad factum tenetur præcise adimplere, nec liberatur, si velit soluere interesse. Connexio argumenti est: si is, qui ad factum obligatus est, non liberatur præstando interesse, sequitur, quod nec ille compensare queat, qui juravit, se soluere velle. Quæ, qualis? quanta? si hoc procederet, necessario etiam consequeretur, quod nec ille compensare possit, qui absque juramento promisit, se soluere velle, nam & ille ad factum obligatus est. Sed vero hoc ex numero dissentientium nemo statuit, & ergo eorum doctrinæ plane non coherent. Deinde & hoc obseruandum, quod ille, qui compensat, præcise adimpleat promissum, quoniam, vt sæpe dictum, compensatio ipsa solutio est.

§. XXXVII.

Argumentum *decimum tertium num. 88.* compensatio non potest objici aduersus eum, (stilo Seraphini) qui

qui depositum repetit. Ita est. Sed quid inde? ergo, inferre volunt, compensatio etiam non potest ei opponi, qui solutionem ex promissione jurata petit. Ast nos facili negotio consequentiam hujus majoris negamus. Intuitu depositi singularis legum dispositio adest, jura autem singularia a casu ad casum extendi nec possunt, nec debent.

§. XXXVIII.

Decimum quartum argumentum num. 95. Bartolo suos natales debet. Dixit ille Bartolus in *l. 1. §. Et parui. ff. quod vi aut clam*, quod quando statutum mandat, quod contra instrumentum nulla possit opponi exceptio, nisi solutionis, nulla alia poterit opponi, licet sit legitima, quia debemus inhaerere statutis, quamvis duris, *l. prospexit. ff. qui Et a quib.* quam decisionem Bartoli totus mundus sequitur juxta Alexandrum *consil. 94. colum. 2. vol. 4.* Et quamvis ipse Bartolus loquatur in statuto, idem tamen debere esse dicunt in pacto jurato propter paritatem rationis, cum utrumque stricti juris sit. Quod hoc argumentum attinet, sola fere Seraphini responsione *num. 96.* contenti esse possumus. Respondet vero succincte & sequestrata autoritate Bartoli. Responderi potest, sunt ejus verba, quod istud dictum Bartoli immo non sit verum: quia statutum mentionem faciens de solutione non excludit compensationem, ut voluit Ang. in *conf. 132.* sequitur Alex. in *consil. 12. col. 5. vol. 2.* Grat. *lib. 1. resp. 121. num. 18.* Guid. Pap. *qu. 209.* & Bauer. in *suo tract. de virt. juram. in effectu 33.* Alias quoque DD. adserunt, quod quando statutum excludit omnes exceptiones, vel etiam, si quis iisdem renunciat, illæ saltem exclusæ censeantur, quæ in continenti probari non possunt,

sunt, Brunnem. *proc. civ. c. 16. num. 20.* latius Mynsing.
cent. 6. obs. 5.

§. XXXIX.

Decimum quintum argumentum num. 96. & 97. quia quando dispositio potest ad plura adaptari, debet referri ad illud, quod est potius vel fortius: quia verba sunt accipienda in potiori significato, *Sign. conf. 21. col. 3. in pr.* vbi dicitur, quod statutum prohibens alienari immobilia in non-subditum, comprehendit clericos; quia clerici efficacius dicuntur non subditi: adlegat. *l. filius §. patri. de don. & alia*, de quibus per eum ibi. Sed cui dubium, potioem esse solutionem, quam compensationem: cum per solutionem fortius & efficacius satisfiat juratae promissioni? respondemus, hanc rationem, quod per solutionem fortius & efficacius satisfiat juratae promissioni, petere id, quod in principio est. Sæpissime dictum est, compensationem & solutionem vnum esse idemque, ergo neutrum ex illis fortius, aut efficacius, sed vtrumque æque forte. Eo quidem casu solutio fortius, aut efficacius quid esset, si creditor pecuniam solutam retineret; sed vero, dum eam acceptam soluenti statim iterum restituere teneatur; nulla certe peculiaris efficacia ostendi potest.

§. XL.

Decimum sextum argumentum n. 98. & 99. quia cum verbum solutionis possit intelligi naturaliter per actualem solutionem, & ciuilitate per compensationem, quæ est ciuilis, & interpretata solutio debet intelligi naturaliter, quia verba potius intelligi debent naturali, quam ciuili modo, *Grammat. conf. 5. num. 4. in ciuil.* Respondemus, hæc eadem facilitate negari posse, quia a differentibus adstruuntur. Naturalis & ciuilis solutio
eun-

eundem habet effectum, & ergo perinde est siue vocabulum de illa, siue de hac intelligatur.

§. XLI.

Decimum septimum argumentum *num. 100.* quia ubi adest iuramentum, ibi non habet locum exceptio, dolo facis petere, quod cito restitutus es, per *c. debitores. X. de iurejur.* Resp. hoc præsum argumentum iterum petitionem principii inuoluere. Ad *c. debitores* jam supra respondimus sub enarratione argumenti tertii §. XXVII.

§. XLII.

Hæc sunt illa argumenta, quæ a dissentientibus in medium proferuntur, pro stabilienda opinione, quod præstitum iuramentum compensationem excludat, si eo tempore, quo juratum, mutuum debitum jam adfuit. Quamuis vero ipse Seraphinus, si non omnia, pleraque tamen insufficientia esse ostendat, & præterea adhuc a *num. 101.* vsque ad *num. 127.* octo argumenta pro stabilienda nostra sententia adducat; mirandum tamen est, quod dictus Seraphinus his omnibus non attentis nihilominus *num. 128.* in castra dissentientium transierit & opinionem eorum tamquam non solum communiorem, sed quoque ut tutiorem amplexus fuerit. Vnicum solum fundamentum adducit, quod quidem antea ipse refutauerat, scilicet, quod quamuis æquitas respectu compensationis sit scripta, & similiter rigor respectu iuramenti scriptus; tamen quia iste rigor specialiter scriptus reperiatur, & maxime in *c. debitores. de iurejur.* ergo infert, hunc rigorem præferendum esse æquitati in genere scriptæ. Et cum, addit, in materia stricti juris sumus, stricta facienda est interpretatio. Nos supra §. XXVII. ostendimus,

E

quod

quod *d. c. debitores* ad præsentem statum controuersiae plane non quadret, atque porro §. XXXIII. quod argumentum de materia stricti juris nullius valoris sit. Ergo beneuolum lectorem eo remittimus, ac singula repetere necessitas non postulat. Æquitas etiam in genere scripta, idem operari debet, quod rigor in specie scriptus, cum præterea dissentientes hæcenus ostendere non potuerint, vbinam iste rigor in specie scriptus reperiatur.

§. XLIII.

Non obstante, quod Seraphinus in castra dissentientium discesserit, deinde a *num. 141.* vsque ad *num. 161.* tot limitationes dissentientium sententiæ suæ subjungit, vt illa tota euertatur & nostra sententia firma maneat. Quamuis ergo nos fati stabilita nostra opinione illorum limitationibus neutiquam alias indigeamus; nihilominus tamen easdem, vt veritas nostræ sententiæ eo magis elucefcatur, hic subjungemus, interim tamen per modum indicis solum.

§. XLIV.

Limitatio I. non procedit opinio dissentientium *in herede ipsius jurantis*, hic ergo compensare poterit. Certe hæc limitatio adeo absurda est, vt ipsi etiam Seraphino displiceat. Si enim verum esset, ipsum jurantem compensare non posse, heres quoque compensare non posset, quippe in quem heres plus juris non transtulit, quam ipse quidem habuit.

§. XLV.

Limitatio II. quando is, qui iurauit, est *valde pauper & grauatus numero filiorum*, tunc non obstante iuramento compensare potest. Resp. si verum esset, quod rigor in specie scriptus præualeat æquitati in genere scriptæ,
nec

nec pauper compensare posset, quia hoc vergeret in dispendium salutis æternæ. *Limitatio III.* quando debitum mutuum *superuenit*, postquam quis iuravit soluere. De hoc casu non disputatur, v. supra §. IX.

§. XLVI.

Limitatio IV. licet quis non possit compensare, nihilominus tamen *retentio* permissa est. Hæc limitatio totam euertit sententiam dissentientium, quod etiam Seraphinus olfecit. *Limitatio V.* licet quis compensare velit, non tamen propterea sit *periuuus*, & sic poenam non incurrit. Hæc limitatio est absurda. Contrauentio iuramenti enim nihil aliud est, quam perjurium, quod omnino puniendum, licet eadem poena non obtineat, quæ infligi solet, si quis iuramentum solemne & auisatum, v. vocant, violauit.

§. XLVII.

Limitatio VI. compensationi locus datur, quando quis non iuravit, se soluere, sed ita, *se omnia attendere & obseruare velle*. Hæc limitatio dubia exinde redditur, quia adducta æquipollere verbo solutionis videntur. *Limitatio VII.* compensatio non obstante iuramento locum habet, quando *res agitur inter mercatores*. An ergo mercatores de salute æterna solliciti esse non debent? quæ tamen est primaria ratio dissentientium. Vacillant hic dissentientes & cum ipsis Seraphinus, & quo se vertant, nesciunt.

§. XLIX.

Limitatio VIII. compensari potest non obstante iuramento prælitato, quando *debitum, de cuius compensatione agitur, pariter iuratum est*. *Limitatio IX.* opponi potest compensatio, quando contra debitorem agitur, *sola fa-*

Et veritate inspecta. Nos putamus, ita semper agendum esse, & per consequens hanc quoque limitationem totam regulam dissentientium absorbere. *Limitatio X* compensatio admittitur, quando in promissione jurata verbum *soluere* non est expressum, sed *subauditum*. Hæc cum limitatione *VI* coincidit.

§. XLIX.

Limitatio XI. compensare potest debitor, quando confessus fuit debitum ante probationem factam per creditorem. Hæc limitatio iterum totam regulam dissentientium destruit. Debitor enim, quando hunc effectum confessionis nouit, semper confitebitur ante probationem factam per creditorem. *Limitatio XII.* compensationi locus datur non obstante juramento, quando creditoris debitum non est liquidum, & instrumentum laborat aliquibus difficultatibus. Hæc limitatio est superflua, nam quando de compensatione disputamus, an ea locum habeat, annon, semper supponimus, quod debitum sit liquidum. *Limitatio XIII.* eaque ultima eo tendit, quod non obstante juramento debitor compensare possit, quando jurasset, soluere aliquid turpe, veluti simoniam, quia tantum abest, vt prohibeatur compensare, vt nec etiam valeat hujusmodi juramentum, cum non possit seruari sine dispendio salutis æternæ, ex quo continet peccatum, tam ex parte jurantis, quam recipientis.

§. L.

Communem opinionem, quam adferebat Seraphinus, v. supra §. *XLII.* non curamus. Audiamus Andream Gallium *l. 1. obs. 153. num. 6.* de iudice ita loquentem: non tamen, inquit, iudex ita communi opinioni mor-

mordicus inhaerere tenetur, vt ab ea recedere nequeat, si adpareat, communem opinionem esse falsam, vel alias euidentissimis rationibus eam subuerti posse, per text. in l. 1. §. neque C. de veteri iure enucleand vbi dicitur: sed neque ex multitudine auctorum, sed quod melius est, iudicatore, cum possit vnus forsan & deterioris sententia, & multas, & maiores in aliqua parte superare. Addamus Strykium vs. mod. ff. tit. de LL. §. 13. qui ita: communes errores ex communibus opinionibus oriri, satis notum est; vbi enim DD. de communi testantur opinione, rariorum inquisitionem plerumque omittunt, & inde alterum altero sequente in errorum abyssos labuntur. Non male itaque Gabr. Aluar. de Velasc. Tr. de iudice perfect. rubric. 15. annot. 1. n. 52. tunc sequendam esse communem opinionem, dicit, si illa validis rationibus nitatur. Dissentientium opinionem autem nullis plane rationibus niti, per integram disputationem fuisse ostendimus.

§. LI.

Imo & nostra sententia non est singularis. Eam tueri Bartolum, (sibi tamen ipsi hac parte aduersantem,) Baldum & Joh. Fabrum, testatur ipse Seraphinus num. 100. & in additionibus ad priuileg. 74. num. 8. praeterea a Benekendorffio pro eadem adducuntur Surdus, Natta, Angelus, Joh. de Platea, Alexander, Molinæus, Rolandus a Valle, Hipp. de Marfiliis, Tindarus, Capicius, Alciatus, ceteri, quorum nonnulli eadem testantur, quod nostra opinio sit communis, imo magis communis. Ergo habes opinionem communem contra communem. Multis etiam sententiam nostram

defendit Jeremias Setferus *de jurament. l. 1. c. 25. num. 103. seqq.* cui junge Wissenbachium *ad ff. disp. 31. th. 4.*

§. LII.

Quænam nunc sententia in praxi sequenda erit? de hoc quidem nulli dubitamus, judicem religioni Romano-Catholicæ addictum pro sententia dissentientium pronunciaturum esse, quod compensationi non sit locus, idque propter principia juris canonici: nec forsan aliqui deerunt ex numero euangelicorum idem facturi & ad numerum dissentientium magis, quam ad veras rationes & regulas interpretandi respicientes; interim tamen hoc certum manet, quod cordatus judex apud euangelicos rejecta hypothese juris canonici, cujus absurditatem supra §. XIX. *seqq.* dilucide ostendimus, sit pronunciaturus: compensationi locum dari, licet debitor jurauerit, se soluturum esse, & tempore præstiti juramenti mutuum debitum jamdum adfuerit. Et huc pertinet, quod Molinæus *de usurar. contract. qu. 43. num. 322.* apud Seraphinum testatur, nostram sententiam communem esse apud Legistas, alteram vero a Canonistis magis receptam.

T A N T V M.

CLA:

CLARISSIMO
DN. CANDIDATO

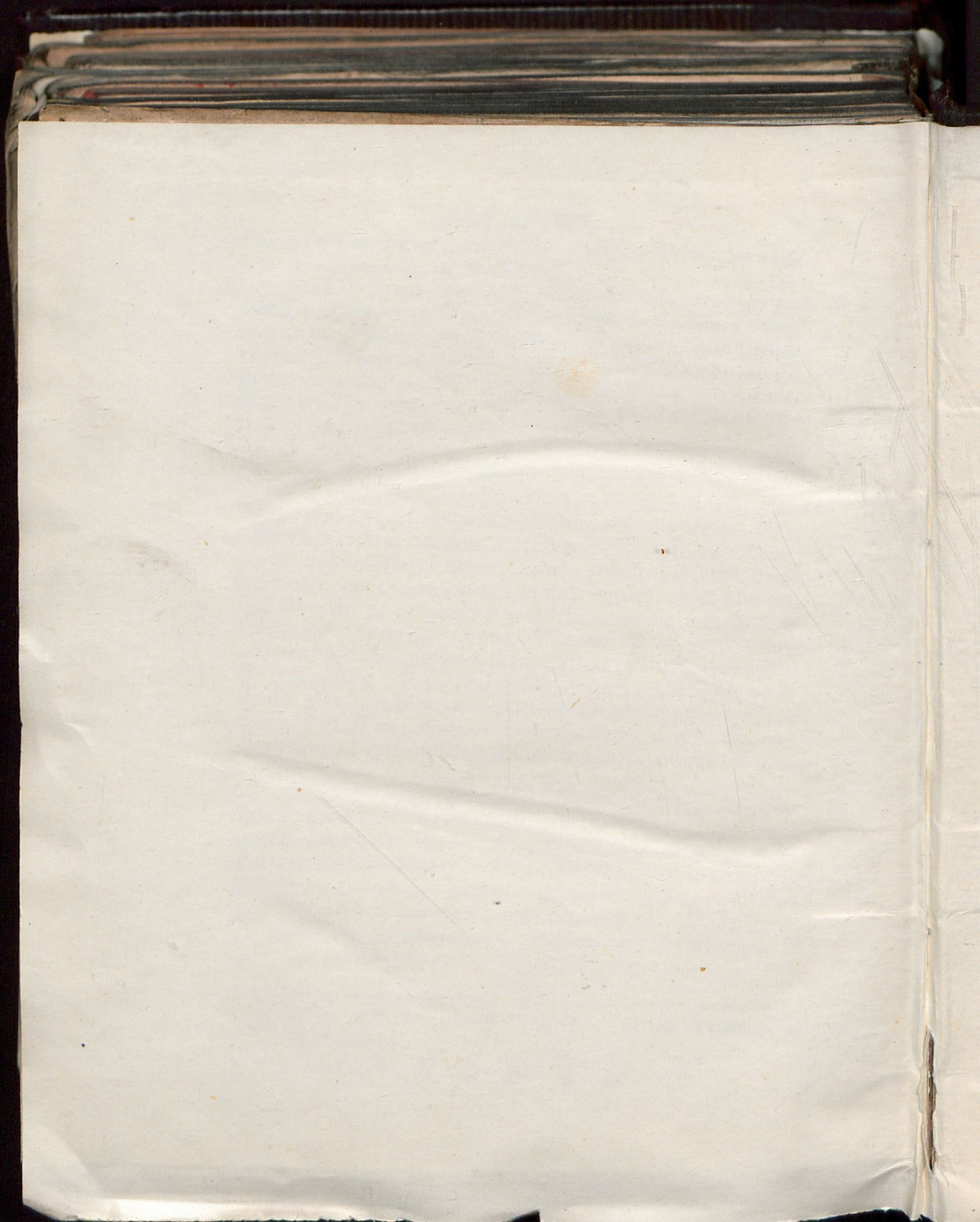
S. P. D.

PRAESES.

R Eddo Tibi, quam mihi obtulisti disputa-
tionem inauguralem de juramento com-
pensationem non excludente, proprio
studio a Te conscriptam atque exascia-
tam. Pauca sunt, ut vides, quae mutavi, pau-
ca etiam, quae adjeci, quibus praedictum in §.
VII. insertum, adferri debet, ut adeo haecce
dissertatio nihilominus optimo jure Tua vocari
possit. Recte fecisti, quod materiam elegeris,
quae in foro utilitatem habet, eamque ita pertra-
ctaueris, ut limites dissertationis non excederet.
Recte etiam fecisti, quod non autoritatibus & o-
pinionibus, sed rationibus certaueris & adserta
Tua genuinis interpretandi principii superstruxe-
ris,

ris, opinioni enim, licet etiam communis sit, tanta autoritas non est tribuenda, vt propterea a veritate juris recedi debeat, prout recte iudicat Carpzouius, vnde DD. in sequenda communi opinione faciles gruibus & ouibus comparat Mundius a Rodach. Si vnus volat, omnes volant, & alter alterum bona fide, id est, ex simplicitate propter præiudicium autoritatis sequitur. Testatur præsens specimen de industria Tua, quam non solum in Fridericana nostra Professoribus & in specie mihi, sed jam antea quoque in illustri Gymnasio Steinfurtenfi consultissimis celeberrimisque Doctoribus Tuis, DN. HOVCKIO & DN. GOELENIO, quos honoris causa nomino, per aliquot annos probasti, & simul sub præsidio modo laudati DN. HOVCKII dissertationem juridicam *de dote reddenda* publice defendisti. Ergo certe & de Te, & de plurimis aliis conterraneis Tuis mihi gratulor, qui vitam per otium in hac academia non transfugerunt, nec animam pro sale saltem habuerunt, ne putrescerent, sed qui veros & genuinos iurium cultores sese præstiterunt. Reuertere nunc, clarissime DN. CANDIDATE, ad patrios lares & scientia Tua Deo, reipublicæ & proximo inferuire stude. Omnia, vt ex voto Tibi cedant, opto atque voueo. Dabam in academia Fridericana d. xx. Aug. MDCCXVII.

Halle, Diss., 1777 f./s.

ULB Halle

3

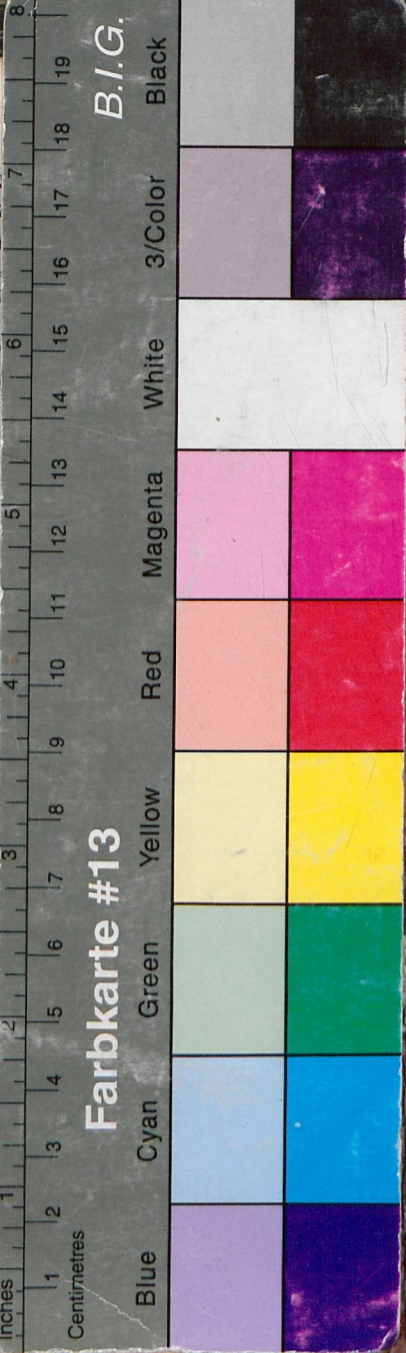
002 186 926

sb

DISSERTATIO IURIDICA INAUGURALIS
DE
JVRAMENTO
COMPENSATIONEM
NON EXCLVDENTE,

QVAM,
DEO T. O. M. ADNVENTE,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO CAROLO,
PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE BRAN-
DENBVRGICO, CETERA,
IN ILLVSTRI ACADEMIA FRIDERICIANA,
PRAESIDE
JACOBO FRIDERICO LVDOVICI,
Jcto, POTENTISS. REGIS BORVSS. CONSIL. AVLICO
ET PROF. PVBL. ORDINARIO,

PRO LICENTIA,
SVMOS IN VTROQVE JURE HONORES ET PRIVI-
LEGIA DOCTORALIA RITE ADIPISCENDI,
AD D. SEPTEMB. MDCCXVII. H. L. Q. C.
PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTIT

GERARDVS RÖSING,
WEHN. FRIS OR.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,
TYPIS IOH. CHRIST. GRVNERTI, ACAD. TYPOGR.
MDCC LIX. (5)